ئەبدیەتی سەرکەکان؛ پەرتەکی زبلاح بەسەر ئاودەستەکانی میللەتەوە ... ئیسماعیل حەمەئەمین

یەکێک لەسیفەتەکانی یەکێتی سۆڤیەت و بلۆکی سۆسیالستی پێوپاگەندە و دروشمسازی بوو. بەمانای کۆی وڵات و میللەت لەژێر دروشم و هەڕەشەست وەرگرتن وباری مارشکردندا بوو. تاوەکو هەرەسی ئەم بلۆکە وچەند ساڵێکیش دوای ئەوە ئادۆڵفی موبەقەکان هاواریان بوو بە سەرکەبدیەکان. هەرچەندە دەمێک بوو سەرکەکان مردبوون و بلۆکی سۆسیالستی ڕووخابوو، کەچی ئادۆڵفی موبەقەکان بەردەوام بوون لەستایشکردنی دونیای سەرمایەداری و حیکمەتی گۆرباچۆڤ. ئەم ئادۆڵفی موبەقانە تەنها بەنگێیەکی بچوک بوون دەتکردن بەپلاکێکدا، ئیدی موبەق پێ دەبوو لەمارش و ستایشی هاوڕێیان و شۆڕش و سەرکردە و حکومەتی بەسەرچووی سۆسیالستی، ئەم ئادۆڵفە بەردەوام بو لەهاوار و دورشم و سروودگووتن بە سۆڤیەت و سۆسیالزم.

تەنانەت لەسانەی دوای هەرەسی ئەم بلۆکە و لەساڵی ١٩٩٥ کەلەوسیای سپی (بەلاوسیا) بووم، پیرەژنی خاوەن ماڵەکەمان لەبەیانی زووەوە وەها ئاهاتبوو ئەم بەندگێیە بادات و لای ئەو هەشتا هاوڕێ ستالین ئیلهامبەخشی دونیا بوو! تەنانەت لەئەکراینەش تێبینیمکرد موبەقەکان ئەو ئادۆڵفە پەمارشیان تێدامابوو و بەردەوام هاواریان دەکرد. ئاستیتان دەوێت ئازیزان، لەو چرکە ساتەی ئەو ئادۆڵفەم بینی زانیم بۆچی ئەم بلۆکە گۆرباچۆڤی سوسیالستی هەرەسی هێنا! بەسادەیی قسەبکەم؛ ئەوە ئەمریکا و سەرمایەداری نەبوون کەئەو بلۆکەی ڕووخاند، بەڵکو ئەو سوپا ستایشکار و مەسینەهەگر و دەربارانە بوون حزب و سەرکردەکانیان هێنایە پلەی خوایەتی، ئەوانەی فوویان تەکردن تاوەکو بەئەبەد تەقین. ئەم سوپا ئیاکارانە لەئەندامی حزبەوە بیگرە تاوەکو نوسەرانی دەسەڵات و شاعیرانی بەئناست وپەفیسەرە بەمەڵاکان و ڕۆژنامەنوسە ئاپەتدەرەکان وگەرانیبەژە بە هونەرکان و بڕژەرانی پەهات و هاوار، شەو وڕۆژ خەریکی جەشددانی ئەم ماشێنە زبلاحە ستایشکارانە بوون. هەر پرۆژەیەک حکومەت ئەرکی بوو بیکات، ئەوان وەک (حیکمەتی گۆرە)ی حزب نیشانیاندەدا وسەرکیشیان وەک

(حکیمکی گورە) و بدارەک بدیار خونی میللەتوە نمایشدەکرد.

دیارە هەموو حکومەتە دیسپۆتەکان و نیمچە دیموکراسیەکانیش هەموو ئەرکەکانی خۆیان ئاوەها لەو کۆششی مارشکردن و بانگخوازی و هات وهەرایدا بە بابەتەک وئایدیایەک و سیاسەتەک و پڕۆپاگەندەیەک پیادەئەکەن و بەخۆکی دەفرۆشنەوە، بگومان بکوردستانی خۆمانیشەوە وبەتایبەت لەباشووری ئازیزمان کەپەن لەسەرکردەو بنەماڵەی دەسەڵاتداری شۆشگێ. بەمانای ئەو کارانەی کەدبێت بکرێت و ئەرکی ئاسایی وسروشتی حکومەتە بەخۆکی وەک حیکمەتی سەرەک و سەرکردە وحزب وموعارزە دەفرشرێتەوە. گاڵتەجاڕی لەوەدابوو لەهەڵبژاردندا ئەپۆزیسیۆنکان قیرکردنی جادەکانیان بەحیکمەتی فشاری خۆیان بەخۆک دەفرشتەوە، حزبی دەسەڵاتداریش بەحیکمەتی سەرەک! زەرجار ئەم کولتوری ستایشکردن و پۆپاگەندەیە گەیشتۆتە ئاستی نوکتە وقەشمەریات، کەبگومان وەک دەستکەوت بۆئەقڵی جەماوەری پۆپاگەندەی بەدکەن، بەڵام ئەوەی کەستایشکاران نایزانن ئەوەیە، کەئەوان ئەم ستایشە تەنها بۆئەقڵی سەرەکانیانی دەفرشنەوە نەک بۆخۆکی، بەمانای هەر دەتوانن خۆیان و سەرکردەکانیان پێ هەڵبخەڵەتێنن، دونا خۆک بەدرۆزایی مێژوویی مرۆڤایەتی باش زانیونیانە چ مشتێەک لەنیو هەنبانەی سەرەک و سەرکردە فاشیلەکاندایە.

ماننوسی چینی (یووهوا You Hua) لەبارەی یەکێک لەسەرکردەکانی پارتی کۆمۆنیستی چینی نوسیوویەتی، بەوەی ئەم سەرکردەیە پارێزگاری (پکین) بووە، کاتی خۆی پێشنیازیکردبوو بە (ماوتسی تۆنگ) وەک سکرتێری حزب، کەکۆشکی ئیمپراتۆری چینی کەبە(شاری قەدەغەکراو) دوناسرێت، هەمووی بکرێت بە (ئاودەستی گشتی) یان (ئاودەستی میللەت) بە کۆی خۆک! بگومان وەک دیاری (ماو تسی تۆنگ) بە میللەتی خۆی، هەروەها وەک پۆپاگەندەیەک بە حکومەتی کۆمۆنیستی لەدژی ئیمپراتۆریەت و گەندەڵی و پاشایەتی ودەسەڵاتی دڕبەگایەتی بەسەرچوو. فێڵەسوفی ئەڵمانی (پیتەر سەڵتەردایک) لەکتێبی (مێژەکان و دەڵەکان) دا دەڵێت: (گەر ماوتسی تۆنگ بەم پێشنیازە ئازیبوایە، ئێستا پەرتەتی زەبەلاحی ئەو لەدەروازەی شاری گەورەی ئاودەستەکانی میللەتدا هەڵدەواسرا …) منیش دەڵێم بە ئستەکی (سەڵتەردایک) زیادەکەم و دەڵێم؛ گەر ئازیبوایە، ئەوا پەرتەتی سەرکردەی ئەبەدی ئیلهابەخشی هەموو گووخانەکانی نیشتمان دەبوو!

ماوتسی تۆنگ؛ سەرکی ئەبەدی میللەت!

بەهەقەت ئەوەی هەوێدا لەژیانی سیاسیماندا لەم ساڵانەی دوایدا دووەوەی مەژووەیکی دووبارەیە؛ یەکەکیان هەوی مەژووی سوڤیەتان و خەلیفە و میرەکانی ناوەڕاستە کەلەدوای خەیان و لەکاتی حوکمی خەیاندا کۆە وکچ خزم وقەیتولە ستایشکارەکانیان دەکردە حاکم، لەدواجاریشدا مەملەکەت لەخوەن و قەیراند نقووم دەبوو...هوویەکی دیکەیشی ئەو کولتورە ستایشکردنەیە کەلەمەدرەندا هەوەدات، کاتێک سەرکی هێزەمە دیکاتەریەت و پست کەلەنیالەکان و فاشیەکان تکۆشی ئەو حزبەدبەن بەمانەوەی ناوی خەیان و درێژپەدانی بنەماکانیان لەنەو دەسەاتدا، بەگومان وەک هەگری ناوی شەش لەباوکەوە بە کۆە و لەکۆەوە بە کۆەزا و کچەزاو تەواوی بنەماکە. ئاوەها شەکردن لەسەر میراتی هەمزی باوکی گۆڕی شەش لەنەو حزبی مەدرندا لەگەی بنەماکەی سەرکردەی پیر ومردووکانەوە لەدژی کەی حزبەکەی خەیان وخەکانی تکۆشەری نەو پارتەکەی خەیان دەستیپەدەکرد، کەسەرکیش دەمرد یان پیردەبوو، ئیدی وەک شەرکی پیر دەبووە مەخسەڕی سەگە سیاسیەکان.

دوورنییە ئەو مەژووە لەمانەوە، کاتێک لەڕمانیای سۆسیالستی (نیکۆلای چاوچیسکۆ) کۆشکێکی وەها گەورەی دروستکردبوو کێکیلەمەتر ونیوێک درێژ بوو، زیاتر لە چل هەزار شوقەی بۆ ووخەنرا و خەڵکێکی بێ ماڵ و لانە کران. هەورەها سیناگۆگێک و کڵێسایەکی مەژوویی و بەشێکی گەورەی شاری میژوویی بوخارست بۆ ئەم کۆشکە ووخەنران. ئەو کۆشکەی کە چاوچیسکۆ دەیویست ناوی خۆی بۆ ئەبەد پێ نەمربکات دروستکردنی زیاتر لە پێنج ساڵی خایەند و بیست هەزار کرێکار کاریان تێداکردو حەوت سەد ئەندازیار سەرپەرشتیانکرد، بەکورتی هەرچی پارەی گشتی هەبوو بۆ شکۆی سەرۆک و کۆشکەکەی خەرجکرا. ئەم برادەرە وەک هەموو لەخەباییەکی نۆو دەسەاڵت کۆستایشکارانی فوویان تێکردبوو، وەهای دەزانی بۆئەبەد دەژی ولەسەر کورسی دەسەاڵت دەمێنیتەوە، نەیدەزانی مرۆڤ مەحکومە بەپیری و مردن و نەخۆشی و ڕەکەوتی لەپەی ژیان.
ژنەکەی ئەم سەرۆکە (ئێلینا چاوچیسکۆ) کرابووە نمونەی (دایکی شۆشی سۆسیالستی) و (ئابڵەی ژنانی ڕەمانیا) و لەلایەن سوپای ستایشکارانەوە بەمەزنی و حەکیمی گەورە پێناسەدەکرا. جگەلەوەی کرایە خاوەنی چەندەها تایتڵی دکتۆرا لەکیمیا و پزیشکی و ئەندازیاری و زانستە کۆمەاڵیەتیەکان، دەبێت لێرەدا ئەو تێبینیە بدەم کە (ئیلینا چاوچیسکۆ) لەچواردە ساڵی تەمەنیەوە وازی لەقوتابخانە هێنابوو !

فەتە ؛ ئیلینا چاوچیسکە؛ لەچواردە ساڵیەوە وازی لەقوتابخانە هێنا کچی بووە خاوەنی چەندەها دکتۆرا و کتێبی گرنگ !

ئاوەها (ئلینا چاچیسکە) سەرۆکای دەسەاتە فراوانکانی لە سەرکایەتی کۆمیتە مەرکەزی پارتی کۆمۆنیستی ڤیەتنامیا ، خاوەنی چەندەها پسپۆری دیکە، بووە، جگەلەوە خاوەنی چەندەها کتێبی گرنگ لەزانستەکانی سیاسەت و کیمیا و پزیشکایەتی، هەورەها دکتۆرای لەچەندەها بواری زانستی جیاوازدا وەرگرت. ئەم جگەلەوەی سەرکی ئەکادیمیای زانستی بووڵگاریا ووخانی ئەم ئیمپراتۆریەتە و کوژرانی چاوچیسکە و ئلینای ژنی بەدەستی شۆشگێڕەکان، هیچ کەسێک ئەستا نەئەم سەرکردە گەورەیە دناسەت و نەکتێبی ژنەکەی دەخوێنتەوە نە کشکەکەش ناوی ئەوی هێگرتووە. نەوەی نوێی ڤیەتنامی ناوی چاوچیسکە و ئلینای بیرنەماوە، لەوانیە گەر ناویان بهێنی وەها بزانن ناوی ئەکتۆری فلیمی پێنی هەرزانی سەر ماپێڕەخایەکان بن! ئاوەها لەمێژوودا لەبەر زوەم و زۆرداریان لەیادوەری میللەتەکەیاندا سڕاونەتەوە.

نمونەکانی دیکەی دونیای مەدەرن زۆرن و هەندەکیشیان هەشتا زیندوون؛ لەکۆریای باکوور لەدوای باوک (کیم ئیل سونگ) سەرکردە (کیم یونگ ئیل) و لەدوای مردنی ئەویش کوڕەمنداەکارەکەی کەلە ١٩٨٤ دا لەدایکبووە (کیم یول یونگ) حوکمدەکات، ئەویش کەی میللەتی کردووە بەستایشکار و ماستاوچی، کەدەیبینین دەبەت هەموویان لەخەشیاندا بگرین.
هەورەها لەکوبای ئەمەدا (فیدیل کاسترۆ)ی پیر بەسەر کورسی دەسەاتەوە وشکبەتەوە و وازناهێنێت لەدەسەات، نەک هەرئەوە بەکو وەاتەکی برسی و دەسەاتی وەک ئەمانەت خستەتە بەردەستی براپیرەکەی (ڕائۆڵ)، ئیدی شۆش و حزب نابەت لەدەستی بنەماڵە ابکات...ئاوەها پیرە دیکتاتۆرەکان نایانەوێت بەئاسانی دونیا جێبهێڵن تاوەکو لەکتێبەکانی مێژوودا بەیسوایی تۆماردەکرێن، ئەم تاکە دڕئەنجامی لەجیکی هەموویان بووە!

کیم یونگ یوو دیکتاتۆری ئیستای کۆریای باکووری سوسیالستی

ەم مەدللی (سۆرکی ئەبەد) و گریان و پکەنینە ێیاکاریە لەبەردەم سۆرکەکان و گۆورکردنی منداەکانیان وکردنی منداەکانی دونی بەسۆرکردی پارتکانیان و کردنیان بەوزیر وگزیر وسۆرکی دزگاکان و سۆرکی فراکسیۆنکان، ئەو پوشکە سادییە کپشتی حوشتری گۆورە دشکنت! دیارە بە هەموو شونک ئەم مدیلە دستبدات بە کوردکی هژار کهشتا ندەوتی هیە ونخاون حکومتی سربخیە و نخاونی پاشایتیە ونخاونی ئیمپاتریتە ونخاونی لتە حکومتکی استقینیە، دستنادات! ئاخر حکومتک چاوی لدستی مووچی دیوانی خلافتی بغدا یان ستنتنتی تورکی بت، ئیدی ئەم هەموو بنماە شکدارانە چین میللتیان بخیانەوە سۆرقاکردوو؟!

سیرن سۆرکردی کوردی، هرگیز عیبرت لمژوو وەرناگرن، بدرژایی مژوو هەمان هە دووبارەدکنەوە کپشە خیان کردوویانە وجگە لشکست و ئاشبتاە ونکاری بگانە نبت هیچیتری لە سوزنبوو، لدواجارشدا سۆری خشیان کراوە بپتدا و لمژووشدا بدەاو خیانتکاری براکان و نکاری بگانە وسفکراون. ئاوها لزمانی سەاحدینی ئیوبیەوە بیگرە تاوکو میرانی بابان و ئردەان و سۆران و تادگاتە ئەە، سۆرکردە

کوردەکان و بنەماڵەکانیان یەک یەکتری دووبارە دەکەنەوە.

بە نمونە؛ ئیمارەتی بابان کەجگەلەوەی نیویان نەکەری شای ئیران بوون لەسەرەک وەندەکیشیان نەکەری سوڵتانی تورک بوون لەسەرەکی دیکە، دەنا هیچیتر نەبوون! کەچی لەسڵەمانیدا پڵامارى مەولانا خالیدی نەقشبەندیاندا، هۆرەها نالی گۆرە لەتاو ملشۆی نەکرایەتی برا دەسڵاتدارەکانی بنەماڵەی بابانیەکان بە تورک و شاکانی ئێران هیجرەتی کرد و لەمنفا سەری نایەوە.

(شێخ مەحمود) لەسەرەک لەگڵ هووس بوو ولەسەرەکی دیکەشەوە هیوای بە پیاوە پیرەکەی دەوڵەتی عوسمانی دوای جەنگی جیهانی یەکەم مابوو. سوپایەکی هەبوو لەنەکەری تورک و هووس و بەردەوام بەستایش فووبان دەکردە شێخ لەدژی منەوەران ودەسزانی ئازادی، تاوەکو ڕەشنبیرەکی گۆرەی وەک (جەمال عیرفان) بەتیرەرکردندا. ئاوەها شێخ مەحمود لەگڵ نەکەرانی تورک و هووس سەری لەشیوابوو و نەیدەزانی لەنەویاندا بەتە مەخسەرەی سەگڵ هیوڵەکان. یەکەم چیرکنوسی کورد (جەمیل سائیب) لەچیرەکی (لەخەوما) بەجوانی باس لەم دیوخانە پڵە نەکەر و ستایشکارانە کردووە. سەیریش لەوەدایە شێخ لەکۆڵ پیەکانی دەکەوتە سەر زەویەکی دەمەکار و بەدڵی بوایە دەیکرد بەناوی خیەوە، هۆرەها لەدژی منەوەرانی وەک (جەمال عیرفان) و (جەمیل سائیب) و هەشنفکرانی کورد هەمیشە لەسەر خەت بوو. کەچی ئێستا ئەم پیاوە پەرتەتی گۆرەی لەناوەڕاستی شاری سلیمانیدا بەکراوە، لەکوێش؟ لەشوێنەک کەپیدەچین مەیدانی ئازادی! سەیرە لەمەیدانی ئازادی سەرکردەی زەمانی تیرەرکردنی نوسەرەکی ئازادی وەک جەمال عیرفان دەبەتە پەرتەت!
نمونەیەکی دیکە تەنانەت (قازی موحەمەد)ە کەبەپێی دەکەمینتەکانی یەکەتیی سۆڤیەت لە١٩٤٥ دا ئەوەندەی لەبەردەم شای ئێراندا چەماوەتەوە وبەچەند مانگ لەسەر سفرەی وەزیرو گزیرەکانیدا بە حکومەتەکەی چاوی لەدەستی شاهەنشا بووە، ئەوەندە چاوی لەدەستی کوردان نەبووە ودەکەمنیتە مۆزوویەکانیش ئەو ڕاستیە دەسڵمێنن. لەدواجاریشدا هەر شای ئێران خۆی کردی بەپێتدا.

چەندە ئەم چیرەکە کوردیە ناشرینە چەندە ئازارماندەدات، بەداخەوە بەردەوام خۆی دووبارە دەکاتەوە، چەندە بەئازارە ئەوەندەش غەمبارەبم کەئەمە جارەکیتر کورد دەبینین بەهەمان شێواز لەسەرکەوە بنەماڵەکانی نەو حزبەکان وشکستی بەسەرچوو دەیانەوێت خۆیان بکەن بەسەرەکی ئەبەدی و واریسی عەرشەک کەنیانە وناشیانبێت. لەسەرەکی تریشەوە لەنەوخەدا سوپایەک لەبانگخوازی ئیسلامی

وستایشکاری حزب وقەیتولی بەردەم لەپسراوان و بژێری ستایشکار و زۆنالیستەری بنەماڵەکانیان لەدژی خەڵکانی بەویژدان و ئازاد پگەیاندووە، و بەئاقەی خەیان ئەمە سیاسەت و زیرەکییە. کەی پەڵەمان وحکومەت و ئەمسەری حزبی نێو دەسەڵات تائوسەری ئەپزیسیونیان پەبووە لەمڕۆی دووڕوو و دەبە مەتال و ڕیاکار و هاوارچی و هەرایەکی بەمانا. ئەوەی ئەم مەگەلە ستایشکارە سەرقاڵە پەوەی درێژکردنەوەی ولایەتەکانی سەرک و بنەماڵەکاندا چ لەڕ و چ لەوە، کەچی کەی کەمەگە لەژێر نەبونی و یی مووچەیی و هەژاری ئیتلاعات و داعش و ئیسلامی و گەندەڵ و بازرگانی شەش و کەمپانیاکانی گەندەڵیدا دەناڵێنێت.

سەیر لەوەدایە لەهەموو شوینکی ئەم نیشتمانە کوردیماندا سەرکک لەسەر گرد و شاخک دانیشتووە و لەسەرەوە خی و نکەرانی سەیری ئازاری ئەم میللەتە دکەن، لەنەو ئەپزیسیۆنیشدا والیەکی دیکە دانیشتووە قسە هەر قسەی خیەتی و لەسەر شاخک سەرکک دیەوێت ببێت بەسەرکی هەوو کوردان و لەسەر گردکی دیکە سەرکەکی دیکەی پیر دانیشتووە و بنەماڵەکەی بەناوی ئەوەوە حکومدکەن و پست دابەشدکەن و سەرکەکیش کەهشتا لەبەندیخانەیە حوکمی حزبک دکات و لەجیاتی ئازادکانی دەرەوەی زیندان ئەو بیاددکات و هاوار دکات….سەیرە ئەم دونیا کوردیە یاران، هەریکە لەم سەرکردە کوردانە لاسایی میرە سلجوقی و پاشاکان دکەنەوە، هەر یەکەو لەسەر شاخک و گردک و دوورگەیک کشککی دروستکردووە و لەوەوە گەمە بچارەنوسی میللەتی کورد دکات.
ئەم کولتورە بەزانم نەسیاسەتە، نە نیشتمانپەروەری و نەناسیونالزمە و نەدیموکراسیە، نەبەختان و نەبە مژووی میللەتی کوردیش. بەکەو گەر وئاگانەبن، لەدواجاردا لەمژوودا دەبنە پەرتەتکی زەبەلاح، بگومان بەسەر ئاودەستخانەکانی میللەتەوە …

تەواو

سەرچاوە؛

Peter Sloterdijk, Zeilen und Tage, Notizen 2008-2011, Suhrkamp 2012, S 25